

'Superwahljahr 2004' zondag van start

Beslissen verkiezingen 2004 Bondsdagverkiezingen 2006?

Achtergrond - 27 februari 2004

(27 februari 2004) Aanstaaende zondag kiezen de inwoners van [Hamburg](#) een nieuw deelstaatparlement. De verkiezingen in de Hanzestad vormen de opmaat voor een drukbezet verkiezingsjaar in Duitsland: in 2004 staan in vijf deelstaten parlementsverkiezingen op de politieke agenda, en in acht deelstaten worden nieuwe gemeenteraden gekozen. In juni vinden bovendien ook nog verkiezingen plaats voor het [Europees Parlement](#). De oppositionele [CDU](#) hoopt in 'Superwahljahr 2004' alvast een voorschat te kunnen nemen op een christen-democratische overwinning bij de volgende Bondsdagverkiezingen; voor de [SPD](#) van kanselier [Gerhard Schröder](#) staat 2004 vooral in het teken van het terugwinnen van het vertrouwen van de kiezers.

De inwoners van de kleine deelstaat Hamburg wijzen komende zondag door middel van tussentijdse verkiezingen een nieuw parlement aan. Vervroegde verkiezingen waren noodzakelijk geworden nadat de middenrechtse coalitie van CDU, de liberale [FDP](#) en de populistische Partei Rechtsstaatlicher Offensive van de jurist [Ronald Schill](#) in december vorig jaar, na ruim twee jaar regeren, vroegtijdig aan haar einde was gekomen. Hoewel een regeringscrisis geen aanbeveling is voor de betrokken partijen, lijkt de oppositionele SPD komende zondag niet van de crisis te gaan profiteren. Integendeel: opiniepeilingen voorspellen een uiterst magere 29 procent van de stemmen voor de sociaal-democraten - een verlies van zeven procent in vergelijking met twee jaar geleden en het slechtste resultaat in meer dan een halve eeuw Hamburgse sociaal-democratie. De CDU daarentegen gaat met zo'n 48 procent juist haar beste prestatie in meer dan een halve eeuw tegemoet, en - veel belangrijker - ook de absolute meerderheid in de Noord-Duitse stadsstaat.

De verkiezingsuitslag in Hamburg wordt in de rest van Duitsland om twee redenen met spanning tegemoet gezien. Ten eerste omdat verkiezingen in gemeenteraden en deelstaten in de federale Bondsrepubliek traditiegetrouw een goede graadmeter vormen voor de populariteit van de centrale regering. De tevredenheid van de Duitse bevolking met de [zittende regering](#) in Berlijn kan

worden afgelezen aan de tussentijdse samenstelling van de gemeenteraad in [Düsseldorf](#) aan de ene kant, tot aan de zetelverdeling in het parlement van de deelstaat [Saksen](#) aan de andere kant. Ten tweede omdat de verkiezingen in Hamburg de eerste tussentijdse verkiezingen zijn, sinds kanselier Schröder begin februari bekend heeft gemaakt te zullen terugtreden als SPD-voorzitter. Deze stap was bedoeld als tegemoetkoming aan de partijbasis en aan grote delen van de Duitse bevolking, die uit onvrede over de hervormingen van Schröders rood-groene bondsregering de SPD de afgelopen maanden massaal de rug hebben toegekeerd. Het was dan ook allesbehalve toeval, dat Schröder zijn aftreden kort voor de verkiezingen in Hamburg bekend maakte: de sociaal-democraten hopen dat dit gebaar door de kiezers beloond wordt tijdens de eerste van een lange reeks verkiezingen in Duitsland. Een positieve uitslag in Hamburg moet vervolgens worden opgepakt door kiezers elders, en de SPD in 2004 uit het dal en in de richting van een herverkiezing in 2006 voeren.

Onvrede ventileren

Voorlopig ziet het er echter niet naar uit dat de SPD in haar opzet zal slagen. De in de Duitse pers breed uitgemeten troonsafstand van Schröder heeft niet de door de SPD-top gewenste indruk op de kiezers gemaakt. Opinieonderzoeken wijzen uit dat de Duitsers nog steeds bijzonder weinig vertrouwen hebben in de bondsregering van SPD en de Grünen. Dit vertaalt zich in de kiezersgunst: opiniepeilingen laten zien dat de SPD in heel Duitsland gezien momenteel op nog geen dertig procent van de stemmen kan rekenen - tegenover bijna vijftig procent voor de CDU. Dit geeft treffend weer met welk probleem de SPD worstelt. De partij hoopt op een wederopleving op federaal niveau, door middel van een zegereeks op lokaal niveau. Maar de kiezer gebruikt zijn lokale stem juist voor een belangrijk deel om zijn onvrede over 'Berlijn' te ventileren. Ook in dit opzicht zijn de verkiezingen in Hamburg veelbetekenend: de voorzitter van de Hamburgse SPD, [Olaf Scholz](#), is slechts drie weken geleden door de centrale SPD-top afgeserveerd als secretaris-generaal van de partij, vanwege het gebrek aan vertrouwen dat hij geniet bij de partijbasis. Het zal voor de SPD moeilijk zijn het vertrouwen van de kiezer bij lokale verkiezingen te herwinnen, als deze kiezer op lokaal niveau ook wordt geconfronteerd met de personen die het vermeende falen in Berlijn belichamen.

Voor de oppositionele CDU staat 2004 in het teken van het tussentijds verzilveren van haar voorsprong in de opiniepeilingen. De christen-democraten beschouwen het verstevigen van hun positie op lokaal niveau als voorbereiding op een definitieve machtsgreep bij de Bondsdagverkiezingen in 2006. Bijkomend voordeel van winst in 'Superwahljahr 2004' zou zijn, dat daarmee ook een vrijwel definitief antwoord zou worden gegeven op de nog altijd niet beantwoorde vraag naar de

kanselierskandidaat van de CDU/CSU. Incasseren de christen-democraten de voorspelde winst, dan lijkt CDU-voorzitter [Angela Merkel](#) niet meer te kunnen worden bedreigd door haar beide concurrenten, de Beierse minister-president [Edmund Stoiber](#) en de Hessische minister-president [Roland Koch](#).

Toch herbergt het jaar 2004 ook een gevaar voor de CDU. Een verbreding van de nu al gapende kloof tussen de populariteit van de christen-democraten enerzijds, en van de SPD anderzijds, zou een situatie kunnen creëren waarin de CDU nauwelijks nog verdere winst kan boeken. Zij zou vanaf komend najaar dus opeens vooral heel veel te verliezen kunnen hebben. En vanaf het eind van dit jaar is het nog twee lange jaren wachten tot de Bondsdagverkiezingen van 2006. Voor de SPD geldt het omgekeerde: de sociaal-democraten kunnen nauwelijks dieper zinken dan nu het geval is. Tot eind 2006 rest haar nog veel tijd om de weg omhoog te vinden. Daarbij wordt zij misschien wel geholpen door een groei in de wereldeconomie, die ook de Duitse economie een positieve impuls zou geven en Gerhard Schröder de gelegenheid zou bieden zichzelf te presenteren als de ziener die een eeuwigheid geleden, in het bikkelharde bezuinigingsjaar 2003, al wist waar Duitsland baat bij had. Hoe onwaarschijnlijk dit scenario ook moge klinken, de CDU zou er goed aan doen op te letten dat het niet stiekem in werking treedt. En voor de SPD vormt het wellicht een troostrijke gedachte, wanneer komende zondagavond de eerste uitslagen uit Hamburg binnenkomen.

Mark Schenkel is student Geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam en schrijft regelmatig artikelen voor het Duitslandweb. Momenteel studeert hij aan de [Humboldt Universität](#) in Berlijn.

Lees ook Actueel Uitgelicht:
[Schill-Out](#)

[Portret van een 'Vollblutpolitiker'](#)

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/2273/superwahljahr-2004-zondag-van-start>